

TÓTH ARNOLD – SZABÓ SZILVIA – KÁLMÁN BOTOND – POÓR JÓZSEF

A FOGLALKOZTATOTTSÁG ALAKULÁSA A MAGYAR GAZDASÁG SZEKTORAIBAN A COVID-19 JÁRVÁNY KÖVETKEZTÉBEN

A 2019 végén Kínából kiinduló COVID-19 járvány 2020 nyarára pandémiává alakult. A védekezéshez szükséges korlátozó intézkedések érintették a gazdaságot is, amely a járvány első hulláma alatt szinte minden országban teljesen leállt. Jelen munka a járványnak a magyarországi foglalkoztatásra kifejtett hatását vizsgálja az Eurostat adatai alapján, a gazdaság különböző szektoraiban, az EU-27 átlagot használva referenciaként. A teljes foglalkoztatottsági adatok mellett külön fókuszáltunk a munkavállalókra és az önfoglalkoztatotti rétegre is. A COVID-19 hatásának felmérése érdekében járvány előtti három év adatait vetettük össze a 2020. év első és második negyedévének adataival. Eredményeink megerősítik, hogy a vírushelyzet jelentős visszaesést okozott az általános foglalkoztatottsági mutatókban, de nem egyformán hatott a gazdaság egyes ágazataira.

Bevezetés

Magyarországon 2020 májusától augusztusig zajlott annak az országos kutatási projektnek az első fázisa, amelyről az első kutatási jelentés 2020 október 1-én jelent meg (Poór et al., 2020) (Balogh et al., 2020). A vizsgálat célja az volt, hogy felmérjék a COVID-19 pandémia hatását a magyar vállalati és intézményi szférára és elsősorban a humán erőforrás-menedzsment (HRM) szemszögéből javaslatokat dolgozzanak ki a problémák kezelésére és megoldására. A kutatásban részt vett 11 magyar egyetem mellett a komáromi Selye Egyetem, valamint területi kamarák és képzési centrumok is. Online kérdőívünkkel 500 magyar szervezet adatait gyűjtötték össze és elemezték széles statisztikai módszertan felhasználásával. Jelenleg a kutatás a második fázisban van, amely már nemcsak Magyarországon, hanem a szomszédos országokban is vizsgálja a kérdést az adott nemzeti nyelvi és gazdasági specifikumokra megfelelően adaptált kérdőíves felméréssel. Megkezdődött továbbá a részeredmények publikálása is a területhez tartozó folyóiratokban (Balogh et al., 2020). Ez a nagylélegzetű munka indította a jelen munka szerzőit az alábbi tanulmány megírására.

Elméleti háttér

Az emberi tőke az egyik leginkább elidegeníthetetlen eszköz, amelyet az egyén birtokolhat és mindaddig kötődik az egyénhez, amíg egészséges. Ebben az értelemben az emberi tőke az alapvető a gazdasági növekedésben. Ezt a kijelentést két Nobel-díjas tudós, Schultz (Schultz, 1961; Schulz, 1980) és Fogel (Fogel, 1994) munkássága már az 1900-as évek második felében megalapozta, de különösen aktuális lett mindez az Ipar 4.0 időszakában. Az egy főre eső bruttó hazai termék (GDP) országokénti különbségeinek 10-30 százaléka tulajdonítható az emberi tőkének (Hsieh–Klenow, 2010). A COVID-19 ezt az értékes eszközt veszélyezteti (Caligiuri et al., 2020; Carnevale–Hatak,

Tóth Arnold egyetemi docens, Budapesti Gazdasági Egyetem, Pénzügyi és Számviteli Kar.

Szabó Szilvia egyetemi docens, Budapesti Metropolitan Egyetem.

Kálmán Botond tudományos munkatárs, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

Poór József egyetemi tanár, Selye János Egyetem (Szlovákia) és Szent István Egyetem.

2020). A mai munkaerőpiac által igényelt magas színvonalú humán tőke megteremtésének alapfeltétele az oktatáshoz és az egészségügyhöz való széleskörű hozzáférés (Douglass, 2010; Ezzul Esa et al., 2019; Pasban–Nojedeh, 2016). Ez a tény pedig előtérbe helyezi a kormányok szerepét a válságkezelésben (Adeel et al., 2020; Dzhurova, 2020; Szellő, 2020). Az oktatás-képzés, a megfelelő készségek, a munkaerőpiaci teljesítmény alapján rangsorolja az államokat a World Economic Forum (WEF) Human Capital Indexe (HCI) (Samans et al., 2017). A vizsgált 130 országból Magyarország a 39. helyen állt a legutóbb publikált jelentésben.

A munkaerőpiac a COVID-19 előtt és a járvány első szakaszában Magyarországon

A KSH (2020) munkaerőpiaci adatai alapján a hazai munkaerő piaci mutatók az elmúlt években egyre javuló tendenciát mutattak, a gazdasági aktivitás és a foglalkoztatottság 2011 óta folyamatosan nőtt. A foglalkoztatottak száma 2019 utolsó negyedében 4 millió 520 ezer fő volt, a foglalkoztatási ráta elérte a 70 százalékot. Ez 15 százalékpontos emelkedést jelent 10 év alatt. 2019-ben a közfoglalkoztatásban résztvevők száma csökkent, az elsődleges munkaerőpiacon dolgozók száma viszont nőtt. Külföldön is többen dolgoztak, mint az előző évben.

A koronavírus-járvány jelentősen rontotta a gazdasági várakozásokat és a következő évek makrogazdasági előrejelzéseit (Szappanos, 2020). Áprilisban jelentős mértékben esett a GKI (2020f) konjunktúraindexe, ezen belül az üzleti bizalmi index mintegy 25, a fogyasztói közel 40 százalékponttal esett. Az üzleti szférán belül leginkább a szolgáltatások, legkevésbé az ipar várakozásai romlottak. A termelés-csökkenésre számító vállalatok aránya egy hónap alatt több mint háromszorosára nőtt. Az elmúlt évek pozitív foglalkoztatási hajlandósága a negatív tartományba került, legnagyobb mértékben az iparban, azaz a cégek többsége leépítésben gondolkozott, nem pedig felvételben és bővítésben. Áprilisban már a vállalkozások 58 százaléka jelentősen negatívnak érezte a járvány hatását az üzletmenetre, ezekkel együtt összesen 94 százalékuk érzékelt valamilyen mértékben kedvezőtlen hatását. Áprilisra tehát a járvány érintette a magyar gazdaság összes ágazatát, melyek közül a turizmus, a szórakoztatás és szabadidős tevékenység volt a legnagyobb vesztes. A vegyipar, az építőanyag-kereskedelem, illetve a jogi, számviteli és adminisztratív szolgáltatások, valamint az építészeti tevékenységek kezdetben alig voltak érintettek. Ezek a megállapítások hasonlóak a nemzetközi szakirodalmi tapasztalatokhoz is (Cortes–Forsythe, 2020).

Ebben a hónapban a cégek több mint 30%-a készült kényszerszabadságolásra, egyhetedük elbocsátásokra. A vállalatok elsősorban (átmeneti) leépítéssel, fizetés nélküli szabadsággal, munkaidő-csökkentéssel, kényszerszabadsággal vagy újra tárgyalt bérekkel reagáltak, így próbálva átvészelni a válságidőszakot. A munkaerőpiac érzékenységét jól mutatja, hogy a hazai vállalkozások 99%-a mikro-, kis-, vagy középvállalkozás (kkv), amelyek nem rendelkeznek több évre szóló tartalékokkal. A munkaerőpiaci válaszok nemcsak Magyarországon alakultak így, hasonló megoldásokról számolnak be például az USA-ban is (Alon et al., 2020).

A GKI 2020 szeptember végén megismételt felmérése mutatja az időközben bekövetkezett változásokat. A foglalkoztatási formák megoszlásában ekkor a munkahelyére teljes állásban bejárók aránya messze a legnagyobb, mintegy 89 százalék. Nem történt jelentős változás a részmunkaidőben foglalkoztatottak körében, arányuk szeptemberben 6-7 százalék volt. A távmunkában (otthonról) dolgozók aránya a koronavírus-járvány újabb felerősödése ellenére is alacsony szintű maradt. Ennek fő oka bizonyára az, hogy szeptemberben nem volt kijárási korlátozás. Az állásidőn, fizetett vagy fizetés nélküli szabadságon lévők aránya 2 százalékra csökkent. Ez jelentheti azt is, hogy visszakerültek normál állásba (akár részmunkaidőben), vagy azt hogy elbocsátották őket (GKI, 2020e).

Az EU konjunktúraindexével összehasonlítva a magyar adatok kevésbé optimisták. Miközben az uniós mutató áprilisi zuhanása óta augusztusra a járvány miatti esésének mintegy 60%-át dolgozta le, magyar konjunktúraindex csak szűk felét, ráadásul a visszaemelkedés folyamata már augusztusban megszakadt. Ugyanakkor az európai gazdasági kilátások bár élénkülnek, de összességében még mindig borúsak, s szeptemberben a járvány új erőre kapása következtében aligha javulnak (Eurostat, 2020).

A vírushelyzet hatása a nemzetgazdaság egyes ágazataira

A pandémia hatását a magyar nemzetgazdaság egyes ágazataira a fentiekben említett KSH, Állami Számvevőszék, GKI források adatai, továbbá a szintén fentebb idézett „Koronavírus-válság kihívások és HR-válaszok Magyarország 2020” kutatási jelentés eredményei alapján foglaljuk össze. Összefoglalónkat kiegészítjük olyan szakirodalmi hivatkozásokkal is, amelyekből látható lesz az a tény, hogy a járvány hatásai más országokban is hasonló problémákat okoztak.

A csoportos létszámleépítésekben érintettek száma júniusban tetőzött (Bacon–Leia, 2020). 2020 áprilisától július végéig összesen csaknem száz munkáltató jelentett be csoportos létszámcsökkentést, amelyben több mint 7000 munkavállaló volt érintett. A leépítések kezdetben elsősorban a szállodai szolgáltatás (Gursoy–Chi, 2020), az éttermi (Kashif et al., 2020), mozgó és egyéb vendéglátás, a személyszállítás (Tirachini–Cats, 2020), valamint a villamos berendezések, készülékek gyártását (Harris et al., 2020), fémmegmunkálás ágazatokat érintették, később a számviteli, könyvvizsgálói, adószakértői tevékenységet is (Albitar et al., 2020). Az ipar teljesítménye 2020 áprilisában érte el a mélypontot, amikor egy hónap alatt közel 45 százalékponttal esett. Ugyanebben a hónapban a kiskereskedelmi üzletek forgalma is átlagosan 16 százalékpontos átlagos csökkenést produkált, különösen jelentős volt a nem élelmiszer- és az üzemanyag-kiskereskedelem visszaesése. Ezen a területen elsősorban a csak fizikai üzlethálózattal rendelkező kiskereskedelmi cégeket érintette, mivel a korlátozások hatására a kereskedelem súlypontja az online térbe tevődött át, és számos eladói, értékesítői, pénztárosi álláshely feleslegessé vált (Kim, 2020; Poór et al., 2020). A legnagyobb veszteségek azonban a kereskedelmi szálláshelyek voltak. Ezek 2020 áprilisában a vendégéjszakák 99%-os és a bevételek 97%-os csökkenését jelentették. A visszaesést egyértelműen magyarázza a járványhelyzet. Az idősoros adatokból számítható becslésekhez képest ugyanis a tényleges értékek jelentősen alacsonyabbak.

Az egyes szektorokat tekintve a legnagyobb mértékben a vendéglátásban csökkent a foglalkoztatottság, itt a számítások szerint 22.600 fő állásvesztéséhez járulhatott hozzá a járványhelyzet. A jóval nagyobb szolgáltatási szektorban 26 ezer fővel foglalkoztattak kevesebbet, az ipari foglalkoztatottság ugyanakkor alig változott, legkisebb volt a csökkenés az építőiparban. Bár a mezőgazdaságot a járvány közvetlenül nem érintette, a foglalkoztatottság itt is csökkent 5500 fővel. (A fenti létszámadatak nem a teljes csökkenést jelentik, csupán az NFSZ által regisztrált új álláskeresőket). A változások az ipari szektorban szinte teljes egészében a járványhatásnak tulajdoníthatók, míg például a vendéglátásban a szezonális hatásait is figyelembe kell venni (Arasli et al., 2020). Ezek az adatok és a belőlük levonható következtetések hasonló képet festenek, mint a fentebb idézett HR-kutatás eredményei, amelyben szintén a vendéglátás bizonyult a legérintettebb ágazatnak. Azok az éttermek és vendéglátóhelyek, amelyek át tudtak állni a házhozszállításra, túlélték a válság első körét és így haladékot kaptak arra, hogy megoldást keressenek gondjaikra (Kim–Lee, 2020).

A csoportos létszámleépítésben érintettek száma a későbbiekben növekedhet, amennyiben a már realizált veszteségek miatt vagy a járványhelyzet súlyosbodása esetén újabb vállalkozások kényszerülnek elbocsátásokra, illetve, ha egy elhúzódó válságot már nem tudnak átvészelni. Ezt mutatja az a tény is, hogy már a járvány első szakaszában is a létszámcsökkentést végrehajtott

szervezetek 45%-a nyilatkozott arról, hogy munkakör megszüntetést is végrehajtotta. Ugyanakkor munkahely- vagy létszámbővítés jóval kevesebb területen fordult elő, ezek többségükben az e-kereskedelemhez kapcsolódó informatikai (Kwan, 2020; Lesi, 2020) és logisztikai munkakörök voltak (Pantelimon et al., 2020; Shahzad et al., 2020). Összességében tehát hat munkakör-megszűnésre egy új munkakör kialakítása, illetve öt létszámcsökkentésre egy létszámnövekedés. Az arányokat tekintve tehát sokkal többen veszítették el a munkájukat, mint ahányan potenciális munkavállalóként új munkát találtak.

A COVID-19 fertőzés miatti infláció (Cavallo, 2020; Shapiro, 2020) fogyasztás-visszaesés elsősorban a fizikai interakciót igénylő ágazatokat érintette. Ez a kiadáscsökkenés nagymértékben csökkentette a magas jövedelmű háztartásokat személyesen kiszolgáló vállalkozások, főleg a kisvállalkozások bevételeit. Ezek a vállalkozások alkalmazottaik nagy részét elbocsátották, ami a munkanélküliség megugrását okozta. Erre az gazdaság újbóli megnyitása is csak csekély hatással volt. Az alacsony jövedelmű háztartásoknak nyújtott ösztönző kifizetések erőteljesen növelték a fogyasztást, de rövid távon mérsékelt hatással voltak a foglalkoztatásra, talán azért, mert a kiadások nem a COVID-19 sokk által leginkább érintett vállalkozásokhoz áramlottak – nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is hasonló a tapasztalat (Chetty et al., 2020).

A humán tőke minőségének szerepe

Az emberi tőke fontosságát jelzik az iskolázottság szerint szűrt adatok is (Gillies, 2015). A munkavállalók végzettségét tekintve elmondható, az állásukat elvesztők között a diplomások száma továbbra is számottevően kisebb, mint az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők száma, őket is érintette a munkahelyek megszűnése. Ugyanakkor az is jól látszik, hogy az általános iskolai végzettségűek, a szakiskolát és a középiskolát végzettek körében jelentős volt a leépítés, a legfeljebb 8 általánost végzettek esetében a közfoglalkoztatottság ciklikus jellege is szerepet játszhat az adatok alakulásában. Különösen e két utóbbi csoport esetében szembeűnő az állásukat elvesztők számának megugrása, tekintettel arra, hogy ez a korábbi évek azonos időszakára nem volt jellemző. Poór et al. (2020a) jelentésének eredményei is hasonlóak. Az ő felmérésük szerint a leépítések 94%-ban a fizikai és szellemi betanított munka területét érintették, míg a vezetői és döntéshozó pozíciók csak elenyésző számmal jelennek meg. Az állásukat elvesztők zöme nemcsak alacsony képzettségű, hanem bérük is alacsony. Ez pedig tovább fokozza az amúgyis alacsony jövedelmű családok terheit – ez szinte a világ bármely részén kimutatható összefüggés (Chetty et al., 2020).

Azok a kompetenciák, melyek a jelentés szerint felértékelődtek a vírushelyzet első szakaszában (digitális kompetenciák, problémamegoldó képesség, vezetői készségek) valamilyen módon mind kapcsolódnak a magasabb iskolai végzettséghez. Tekintettel arra, hogy a COVID-19 várhatóan gyökeresen megváltoztatja a korábbi értékrendet és véleményeket, két megjegyzést fűzünk hozzá jelen munka szerzői ehhez a kérdéskörhöz.

Az egyik az, hogy még a jelenlegi járvány sem ért véget és bármikor jöhet egy újabb, hasonló probléma, ezért a kompetenciák fontossági átrendeződése szinte bizonyosan tartós változás lesz. Ehhez kapcsolódik a második gondolat: a tapasztalatokat felhasználva már most el kell kezdeni az oktatásban ezeknek a készségeknek-képességeknek a fejlesztését, mert az oktatás hosszú időtávú folyamat. Ezért az, ami most elmarad, nem holnap fogja éreztetni hatását, hanem évtizedek múlva, behozhatatlan lemaradást eredményezve a most halogatóknak.

Empirikus kutatás

Elemzésünk számára azt a célt tűztük ki, hogy összehasonlítsuk, hogyan alakult a 11 gazdasági ágazati tevékenységekhez (Nomenclature of Economic Activities – NACE) tartozó foglalkoztatotti létszám 2017 és 2019 között, továbbá a vírus hatására miképp módosultak ezek a tendenciák Magyarországon az Európai Unió 27 tagállamához, mint benchmarkhoz hasonlítva 2020 első két negyedében.

Az összehasonlítás alapjául szolgáló adatbázis az Európai Unió összes országára (a Brexit miatt az Egyesült Királyság nélküli adatokkal dolgoztunk) és a teljes unióra vonatkozó negyedéves bontású idősorokból áll, melyek négy módszertan alapján álltak rendelkezésre:

1. Nyers adatok (szezónális és naptári hatások tisztítása nélkül)
2. Szezónálisan tisztított idősorok
3. Naptári hatásoktól tisztított idősorok
4. Szezónálisan és naptári hatásoktól tisztított idősorok.

A jobb összehasonlíthatóság végett a minél magasabb fokú tisztításon átesett idősorokkal dolgoztunk, így a szezónálisan és naptári hatásoktól tisztított adatok képezték elemzésünk adatbázisát.

A foglalkoztatottak számát három kontextusban vizsgáltuk: 1) Összes foglalkoztatott. 2) Munkavállalók 3) Önfoglalkoztatottak. Az önfoglalkoztatottakkal kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy ez gyakorlatilag a vállalkozói réteg. Nem szabad azonban ide soroltunk a vállalkozások által munkaviszony keretében foglalkoztatottakat, akik a munkavállalók kategóriájába kerültek.

Három kutatási hipotézist vizsgáltunk:

1. Az összes foglalkoztatotti létszám az egész Európai Unióban csökkent a pandémia hatására (H1).
2. A pandémia fő kárvallottja a munkavállalók csoportja (H2).
3. Az önfoglalkoztató (zömmel vállalkozói) csoportot kevésbé érintették a járvány munkaerőpiaci hatásai (H3).

A harmadik hipotézisünk megalkotásánál feltételeztük, hogy a COVID-19 okozta hatást valamegyest mérsékelhette két tényező: egyfelől a vállalatoktól a vállalkozói lét felé mozduló munkavállalók; másfelől a vállalkozások kisebb méretéből fakadó rugalmasság, mely könnyebb alkalmazkodást tett lehetővé ebben a helyzetben.

Mivel foglalkoztatotti létszám tekintetében nagyságrendileg két teljes mértékben eltérő földrajzi egységről beszélünk, ezért a változásokat nem abszolút, hanem relatív értelemben mértük. Ennek megfelelően exponenciális trendfüggvényt illesztettünk a 2017 és 2019 közötti negyedéves adatpontokra, majd a létrejött modellek meredekség-együtthatóját értelmeztük úgy, mint 12 negyedév alatti átlagos relatív változást. Megjegyzendő, hogy mivel egyetlen magyarázó változó (trend) volt valamennyi regressziós modellben, ezért a modellek globális tesztfüggvényének szignifikancia-értéke megegyezik a magyarázó változó parciális tesztfüggvényének szignifikancia-értékével.

A modellek szinte egytől-egyig szignifikáns változást mutattak a vizsgált időszakra, valamint magyarázó erejük is kiemelkedő, nagyrészt 80-90% feletti. Ez a magas magyarázottsági hányad főleg az EU-27 modellekre jellemző – elsősorban a kiszámíthatóság, és a stabil változás miatt –, mindössze három kivétel akadt: a munkavállalók száma a mezőgazdaság-erdészet- halászat területén, az építőiparban és a pénzügyi-biztosítási ágazatban az önfoglalkoztatottak esetében. Itt a modellek magyarázó ereje 30% alatti, nem is volt szignifikáns a negyedévről-negyedévre történő változás.

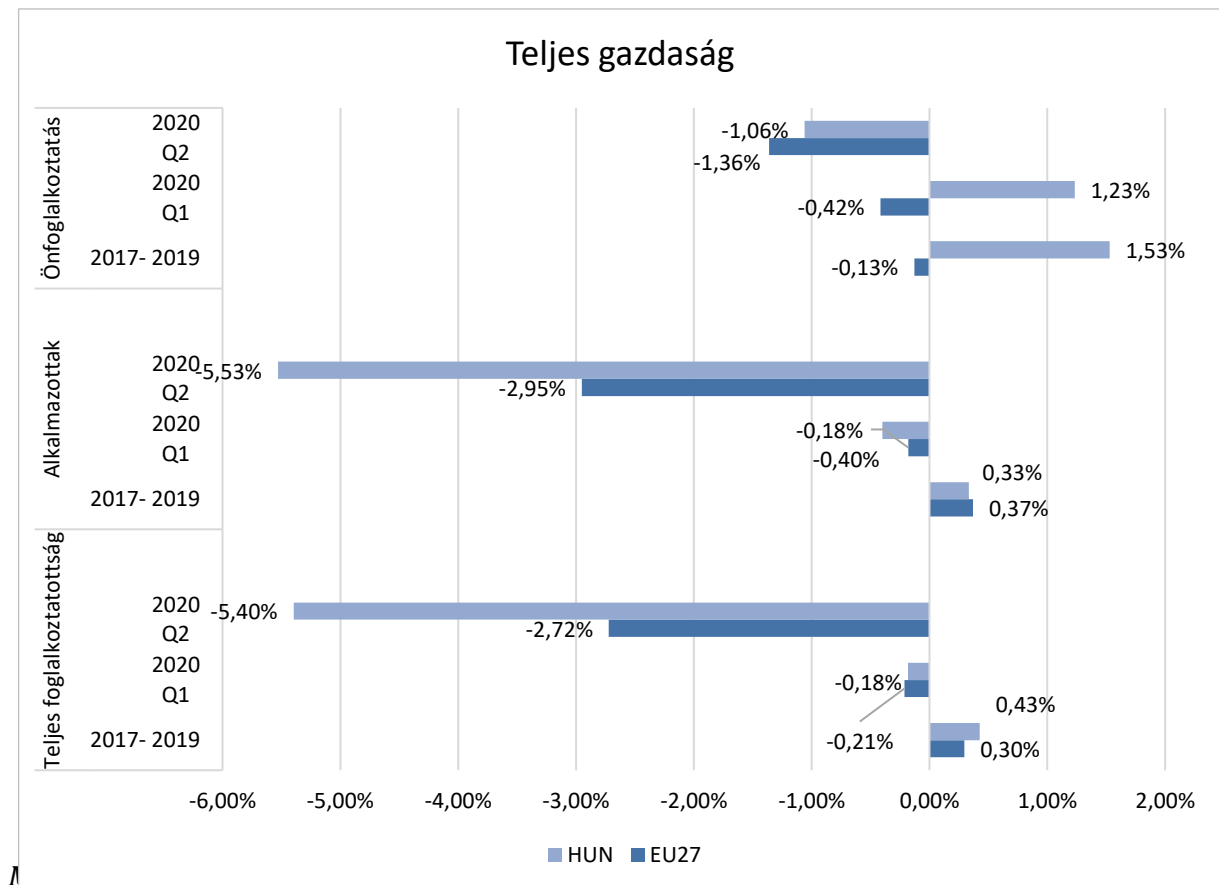
A magyar adatokra illesztett modellek közül három esetben nem találtunk szignifikáns összefüggést: a pénzügy-biztosítás területén a 2017-2019 illesztett modell nem mutatott szignifikáns negyedévről-negyedévre történő változást a vizsgált tizenkét negyedév során sem az összes foglalkoztatott, sem a munkavállalók esetében; továbbá a mezőgazdaság-erdészet-halászat területén tevékenykedő önfoglalkoztatottak száma sem tért el szignifikánsan a konstans értéktől a vizsgált időszakban. Eredményeink a következők:

Összesen - az összes NACE tevékenység együtt

Az összes NACE tevékenységét figyelembe véve az összes foglalkoztatott, illetve a munkavállalók esetében az EU-27 és Magyarország között hasonló eltéréseket tapasztaltunk: a vírus előtti három évben 0,3-0,4%-os növekedés volt jellemző, ami egy hasonló nagyságrendű negatív változásba fordult át 2020 első negyedévében és egy erőteljes csökkenés volt látható a második negyedévben. Míg az 2017–2019-es időszakban a magyar összes foglalkoztatotti létszám változással nem tért el az EU-s átlagtól, 2020 első negyedévében már elkezdett nyílni az olló, ami a második negyedévre fokozódott: az EU-ban kevesebb mint 3%-os csökkenés, ezzel szemben Magyarországon öt és fél százalékos csökkenés mutatkozott az összes foglalkoztatotti és a munkavállalói létszámában.

Az önfoglalkoztatottak száma a vizsgált első tizenkét negyedévben Magyarországon nagyjából másfél százalékkal bővült (az EU-ban minimális mértékben csökkent), mely növekedés alig eródlódott 2020 első negyedévében – ezzel szemben az EU-ban már 0,42%-os csökkenést mértek, ami 1%-os csökkenés lett 2020 második negyedévére, amely alig tér el az EU -1,36%-os átlagától.

1. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁS ALAKULÁSA A TELJES GAZDASÁGBAN

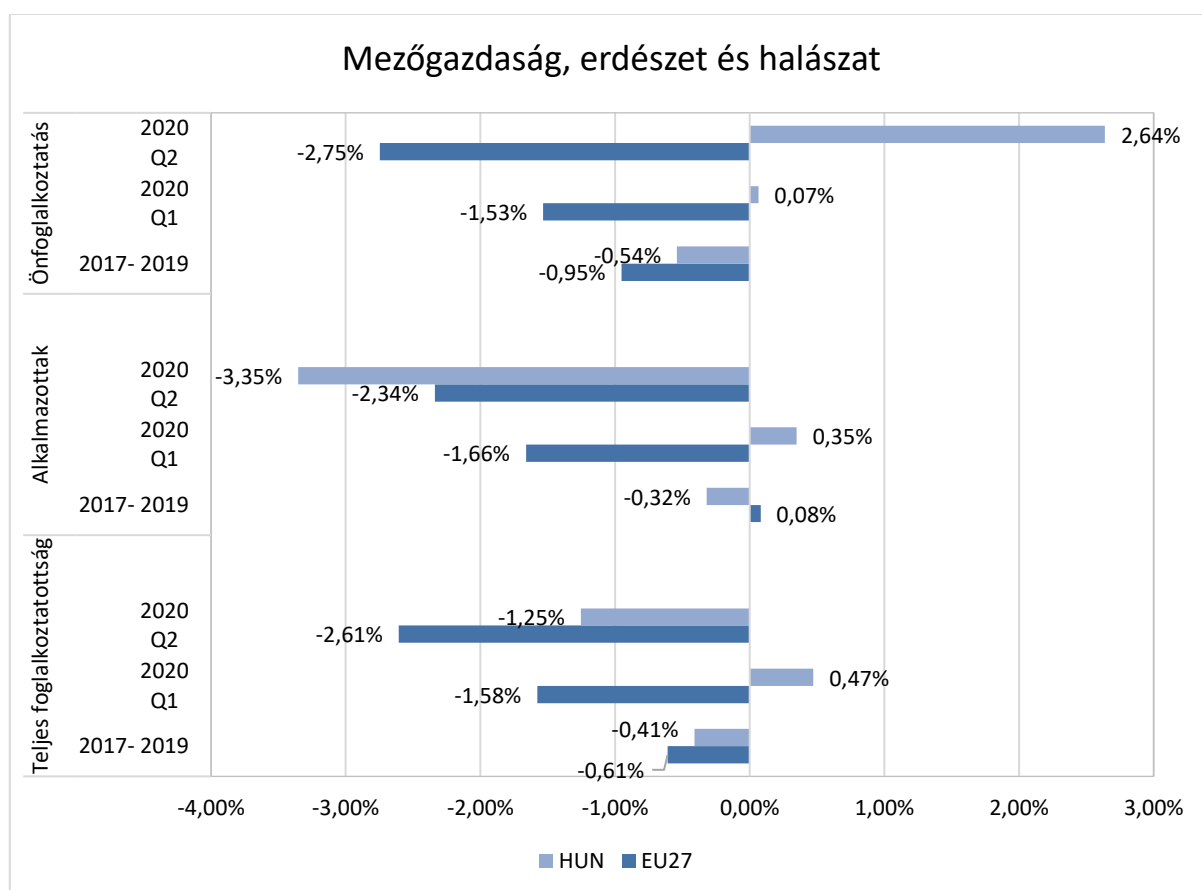

A FOGLALKOZTATOTSÁG ALAKULÁSA A MAGYAR GAZDASÁG SEKTORAIBAN...

Az agrár jellegű tevékenységek alakulása némileg trendet mutat az összes foglalkoztatott esetében az EU és Magyarország között. Hasonló negyedéves átlagos változásból (EU: -0,61%; Magyarország: -0,41%) míg a magyar szektor ugyan ilyen mértékű bővülésbe, az Európai Unió -1,58%-os csökkenésbe fordult 2020 első negyedében. A második negyedév viszont nem kímélte már a magyar mezőgazdasági-erdészeti-halászati szektort sem: az EU-hoz hasonló 0,8 százalékpontos csökkenéssel negatív irányba fordult a teljes foglalkoztatott létszám változása, ami ugyanebben az időszakban az EU-ban is tovább súlyosbodott. Ezek a tendencia elsősorban a munkavállalói létszám alakulásának volt köszönhető, mely egy közel stagnáló (Magyarországon kismértékben csökkenő) tendenciából indulva az EU-ban egy -1,66%-os csökkenésbe, Magyarországon 0,35%-os növekedésbe fordult, majd 2020 második negyedében az EU-ban 2,34%-os, Magyarországon pedig 3,35%-os csökkenést kellett elkönyvelni.

Az önfoglalkoztatottak számának alakulása folyamatos csökkenést mutatott 2017 és 2019 között mind az EU-ban (-0,95%), mind Magyarországon (-0,54%). 2020-ban azonban igazán kinyílt az olló: Magyarország a válság előtti szinten maradt, majd 2,64%-os növekedést könyvelt el (ami valószínűsíthetően a munkavállalói réteg csökkenéséből táplálkozott), ezzel szemben az EU-27 átlaga 2020 első negyedében -1,53%, a második negyedében pedig -2,75% volt.

2. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁS ALAKULÁSA A MEZŐGAZDASÁGI SEKTORBAN

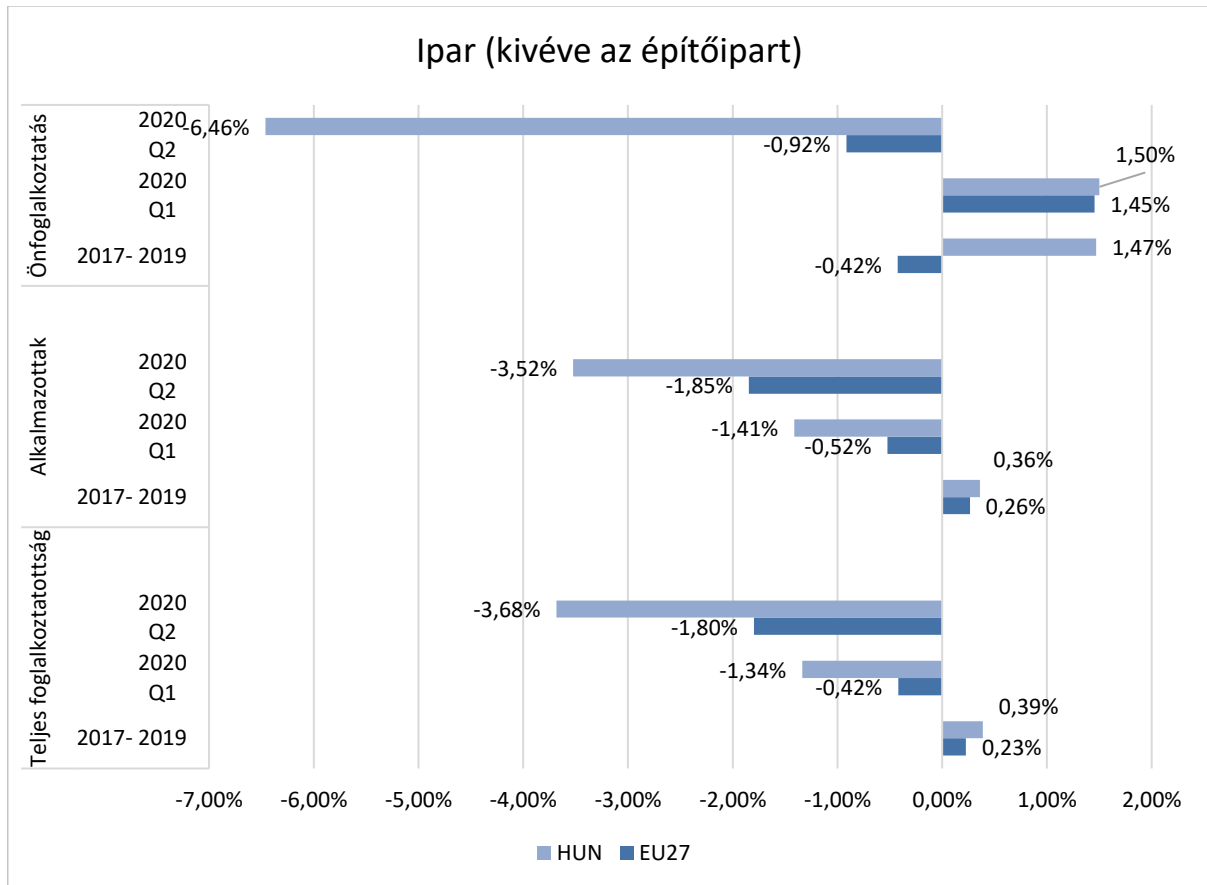
Saját szerk. – forrás: Eurostat.

Ipar (kivéve az építő- és feldolgozóipart)

A foglalkoztatottak száma az EU-27 tagállamaiban, így Magyarországon is enyhén nőtt 2017–2019-ben, majd az EU-ban egy kisebb mértékű, Magyarországon viszont egy nagyobb mértékű csökkenésbe fordult 2020 első negyedévében. Ez a második negyedévben tovább folytatódott, még súlyosabb csökkenéssel. A munkavállalók számának alakulása szinte ugyanaz volt mindkét vizsgált földrajzi egységben, mint az összes foglalkoztatotti létszám alakulása (valószínűsíthetően a teljes foglalkoztatottak magas részaránya miatt).

Az önfoglalkoztatottak számának alakulása viszont teljesen más utakat járt be. A magyar, viszonylag stabil (1,47%) növekedési tendencia a pandémia első negyedévében még szinte nem változott (1,50%), azonban a második negyedévben óriásit zuhanva -6,46% lett. Az EU átlaga egy enyhe csökkenő tendenciájából (-0,42%) mérsékelt növekedésbe váltott (1,45%) majd enyhe csökkenést mutatott (-0,92%).

3. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁS ALAKULÁSA AZ IPARI SEKTORBAN

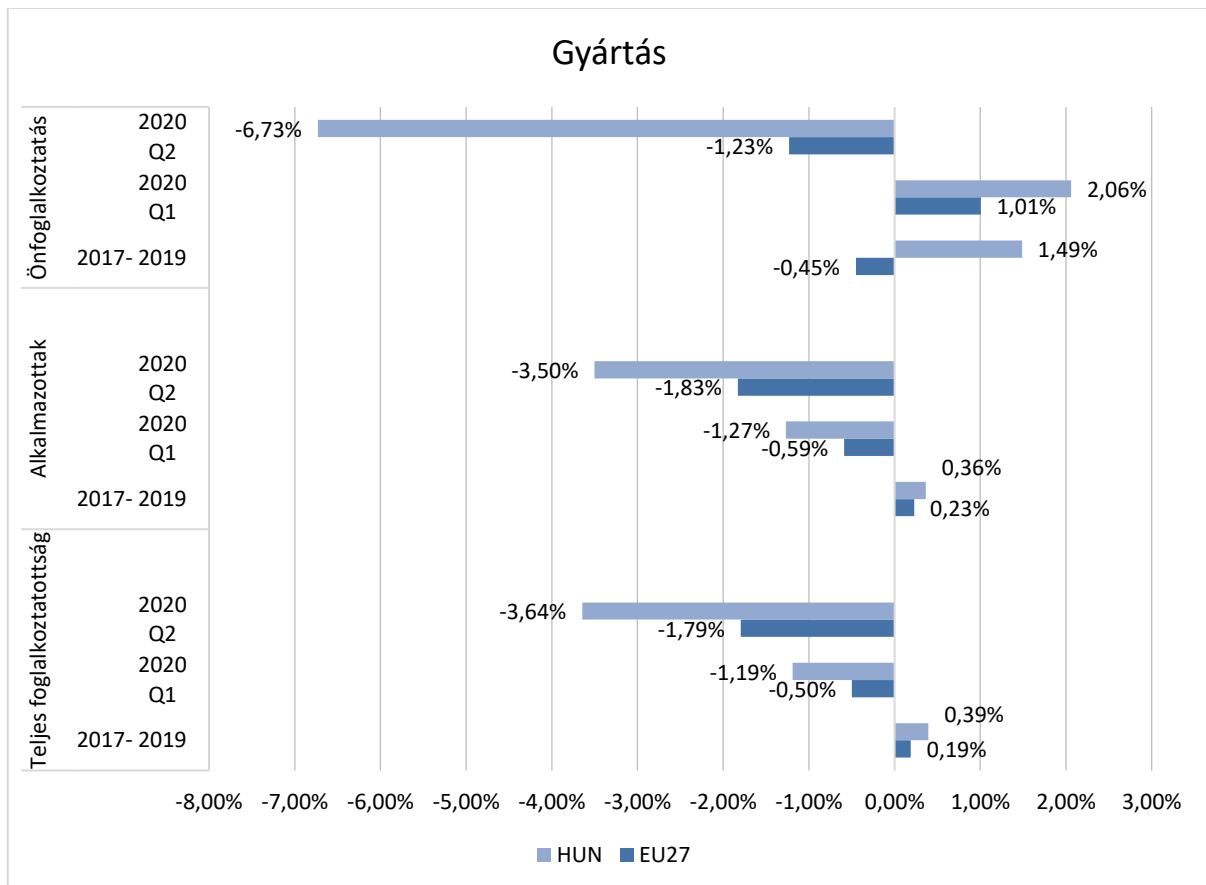
Saját szerk. – forrás: Eurostat.

Feldolgozóipar

Ez a szektor nagyságrendileg azonos számokat mutatott – lásd 4. ábra. Az összes foglalkoztatotti létszám változása a mérsékelt növekedésből (EU: 0,19%; Mo.: 0,39%) negyedévről-negyedévre egyre nagyobb csökkenésbe fordult át, mely megállapítás az EU és Magyarországra egyaránt igaz (2020Q1 – EU: -0,50%; Mo.: -1,19%; 2020Q2 – EU: -1,79%; Mo.: -3,64%). A munkavállalók száma – feltételezhetően a teljes foglalkoztatottakon belüli magas részarányuknak köszönhetően – szinte ugyanazokat a relatív változási mutatókat produkálta, mint az összes foglalkoztatottak száma. Az önfoglalkoztatottak számának alakulása az EU-ban a mérsékelt csökkenő tendenciából (-0,45%) növekedésbe (1,01%) váltott át, majd hasonló mértékű csökkenéssel zárult (-1,23%).

A magyar önfoglalkoztatottak száma szépen növekedett az első 12 negyedévben (1,49%), amely tendencia 2020 elején tovább erősödött (2,06%), a második negyedévben viszont rendkívüli mértékben csökkent (-6,73%).

4. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁS ALAKULÁSA AZ FELDOLGOZÓIPARI SEKTORBAN

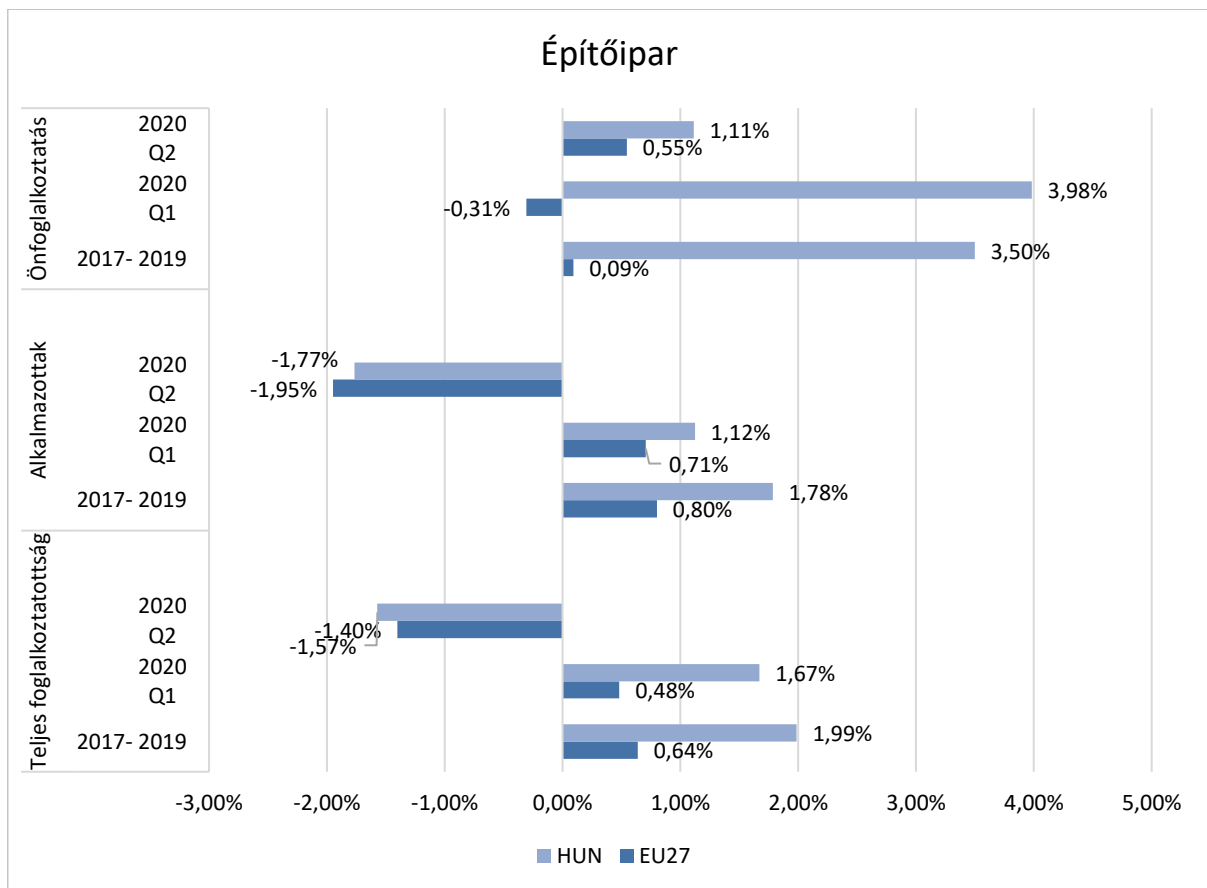
Saját szerk. – forrás: Eurostat.

Építőipar

Az építőipari teljes foglalkoztatotti létszám 2017-2019 között az EU-ban enyhe (0,64%), míg Magyarországon dinamikus (1,99%) növekedést produkált negyedévről-negyedévre. Ezek a számok némileg mérséklődtek 2020 első negyedévében (EU: 0,48%; Mo.: 1,67%), majd erőteljes csökkenés volt a második negyedévben (EU: -0,40%; Mo.: -1,57%). A munkavállalók számának alakulása az összes foglalkoztatotti létszám alakulásához képest 0,1-0,2 százalékponttal alacsonyabb értéket mutatott az EU-27 tagállamaiban és Magyarországon egyaránt (2017-19 – EU: 0,80%; Mo.: 1,78%; 2020Q1 – EU: 0,71%; Mo.: 1,12%; 2020Q2 – EU: -0,95%; Mo.: -1,77%).

Az önfoglalkoztatottak száma az EU-ban alig változott a vírus előtti időszakban és 2020 első negyedévében (2017-2019: 0,09%; 2020Q1: -0,31%) Talán 2020 második negyedévében beszélhetünk említésre méltó növekedésről (0,55%). Ezzel szemben Magyarországon a vírus megjelenése előtt negyedévről negyedévre három és fél százalékkal növekedett az építőiparban dolgozó önfoglalkoztatottak száma, mely növekedés 2020 első negyedévben folytatódott közel 4%-kal (3,98%), és még második negyedévben is tovább nőtt 1,11%-kal.

5. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁS ALAKULÁSA AZ ÉPÍTŐIPARI SEKTORBAN

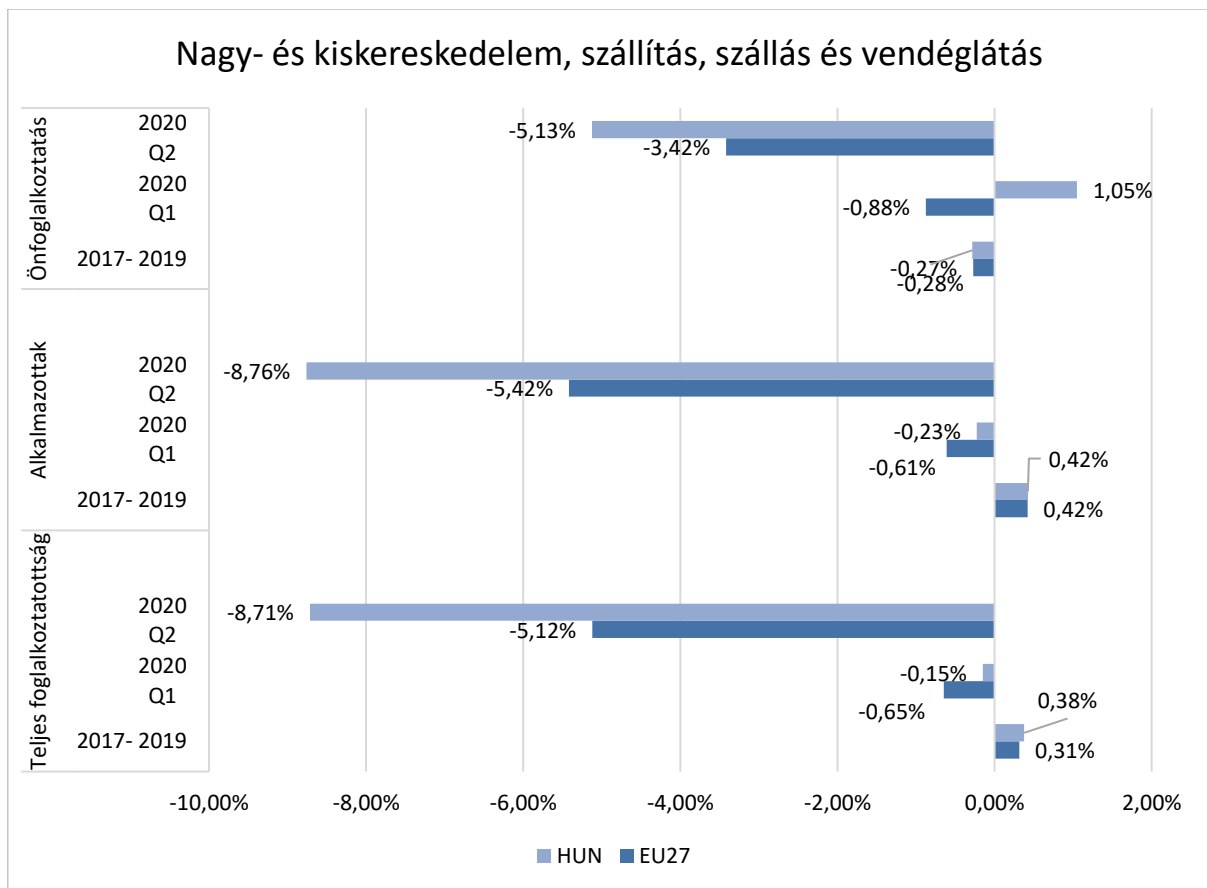
Saját szerk. – forrás: Eurostat.

Nagy- és kiskereskedelem, szállítás, szállás és vendéglátás

A turizmus és az emberi kontaktusnak leginkább kitett szektorok szenvedték el talán a legnagyobb csapást – lásd 6. ábra. A foglalkoztatottak számának az első 12 negyedévben tapasztalt átlagos enyhe növekedése (EU: 0,31%; Mo.: 0,38%) először minimális csökkenésbe (EU: -0,65%; Mo.: -0,15%), majd fájdalmas zuhanásba váltott (EU: -5,12%; Mo.: -8,71%). Szinte ugyanezek a számok figyelhetők meg a alkalmazotti munkavállalói létszám alakulásának tekintetében (2017-19 – EU: 0,42%; Mo.: 0,42%; 2020Q1 – EU: -0,61%; Mo.: -0,23%; 2020Q2 – EU: -5,42%; Mo.: -8,76%).

Az önfoglalkoztatottak száma szintén csökkent (kivéve 2020 első negyedévet Magyarországon: 1,05%), bár nem olyan súlyos mértékben, mint ahogy a munkavállalók száma (2017-19 – EU: -0,27%; Mo.: -0,28%; 2020Q1 – EU: -0,88%; Mo.: 1,05%; 2020Q2 – EU: -3,42%; Mo.: -5,13%).

6. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁS ALAKULÁSA AZ KERESKEDELMI, VENDÉGLÁTÓ- ÉS LOGISZTIKAI SZEKTORBAN

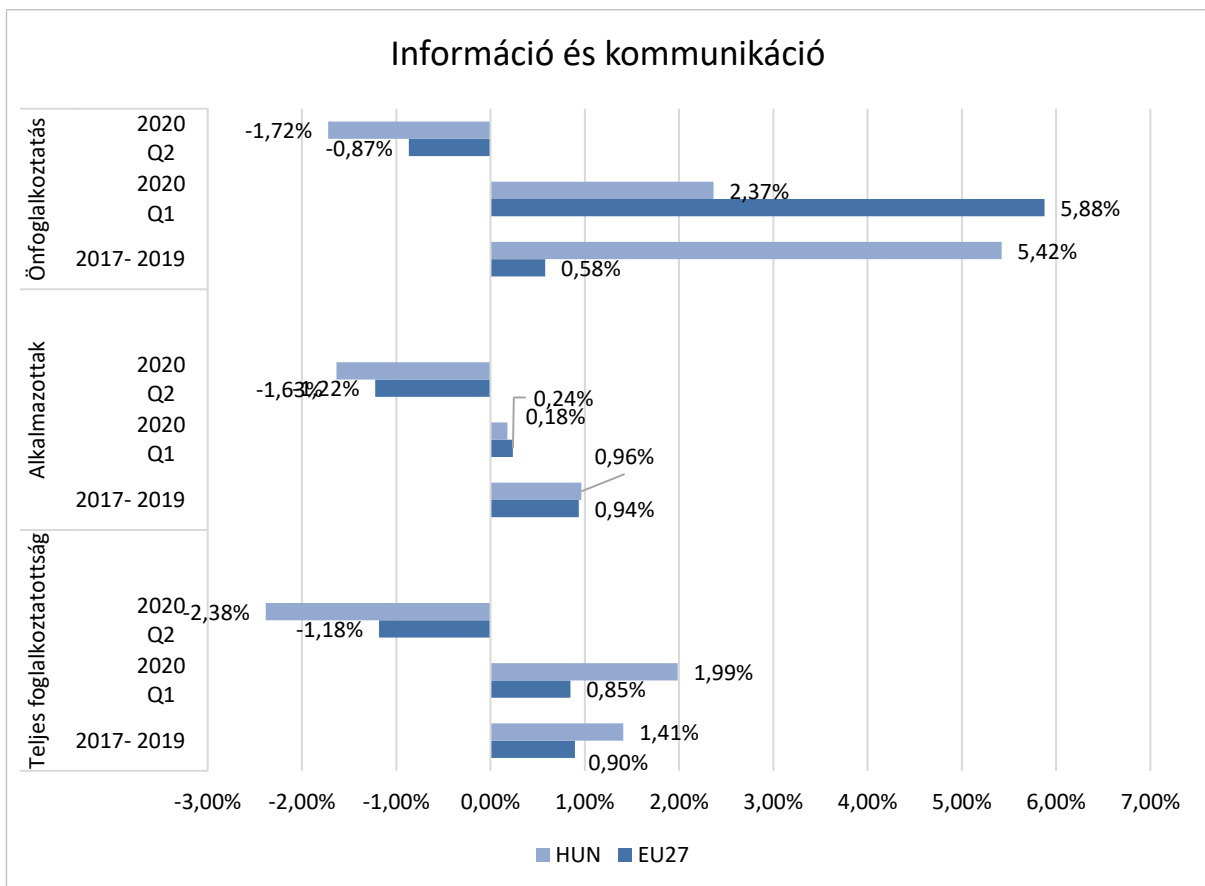
Saját szerk. – forrás: Eurostat.

Információ és kommunikáció

Annak ellenére, hogy az információ-áramlás és a kommunikáció online könnyebben megoldható, ez a szektor sem maradt ki a visszaesésből – lásd 7. ábra. Az összes foglalkoztatotti létszám a járványt megelőző időszakban enyhe, ám stabil növekedést mutatott (EU: 0,90%; Mo.: 1,41%), amely nagyságrendileg nem változott 2020 első negyedévében sem (EU: 0,85%; Mo.: 1,99%), majd ugyan ilyen nagyságrendű csökkenésbe váltott át a második negyedévben (EU: -1,18%; Mo.: -2,38%). A munkavállalók számának negyedéves változása hasonló volt ehhez a tendenciához, azaz a különbséggel, hogy a növekvő trend már az első negyedévben hanyatlani kezdett mind Magyarországon, mind az EU-ban (2017-19 – EU: 0,94%; Mo.: 0,96%; 2020Q1 – EU: 0,24%; Mo.: 0,18%; 2020Q2 – EU: -1,22%; Mo.: -1,63%).

Az önfoglalkoztatottak számának alakulása teljesen más képet mutat az előző két mutatószámhoz képest. Az EU-27 országaiban a megszokott kis mértékű növekedés (0,58%) jelentősen felerősödött (5,88%) 2020 első negyedévében, majd egy enyhe csökkenéssel (-0,87%) zárt 2020 második negyedévében. Magyarország sajnálatos módon nagyon megsínylette a vírushelyzetet, mert az igen kedvező 5,42%-os járvány előtti növekedés először 2,37%-ra mérséklődött, majd -1,72%-on állapodott meg.

7. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁS ALAKULÁSA AZ INFORMÁCIÓS ÉS KOMMUNIKÁCIÓS SEKTORBAN

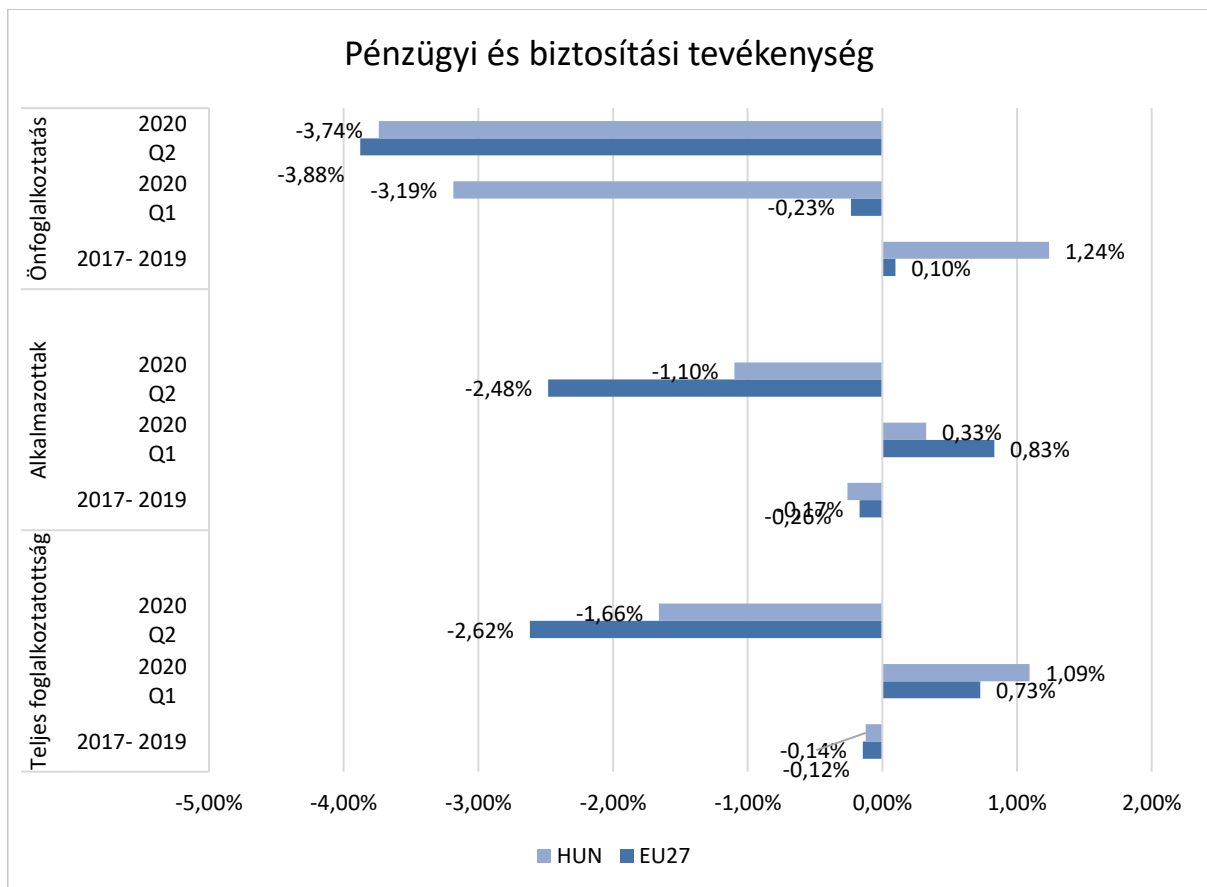
Saját szerk. – forrás: Eurostat.

Pénzügyi és biztosítási tevékenység

A pénzügyi és biztosítási tevékenység szektorát sok máséhoz hasonlóan először nem, később viszont meghatározóan érintette a pandémia – lásd 8. ábra. Az összes foglalkoztatott esetében, 2017–2019 között mint Magyarországon, mind az EU-ban minimális csökkenésről beszélhetünk (EU: -0,14%; Mo.: -0,12%), ami 2020 első negyedévében emelkedéssé változott (EU: 0,73%; Mo.: 1,09%), majd a második negyedévében erőteljes csökkenéssé (EU: -1,66%; Mo.: -2,62%). A munkavállalók számának változására vonatkozó adatok nagy hasonlóságot mutatnak az összes foglalkoztatotti létszámmal, tehát enyhe csökkenés után növekedés, amit erőteljes visszaesés követett (2017-19 – EU: -0,17%; Mo.: -0,26%; 2020Q1 – EU: 0,83%; Mo.: 0,33%; 2020Q2 – EU: -2,48%; Mo.: -1,10%).

Az önfoglalkoztatottak száma az EU-ban csak minimális mértékben (0,10%) növekedett 2017 és 2019 között, ezzel szemben Magyarországon jelentősen fejlődött (1,24%). A pandémia Magyarországot már az első negyedévében érintette (-3,19%) és a helyzet tovább romlott a második negyedévében (-3,74%), míg az EU-ban az első negyedévében csak kismértékben (-0,23%), utána viszont Magyarországhoz hasonló mértékben (-3,88%) csökkent az önfoglalkoztatottak száma a pénzügyi és biztosítási területen.

8. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁS ALAKULÁSA A PÉNZÜGYI ÉS A BIZTOSÍTÁSI SEKTORBAN

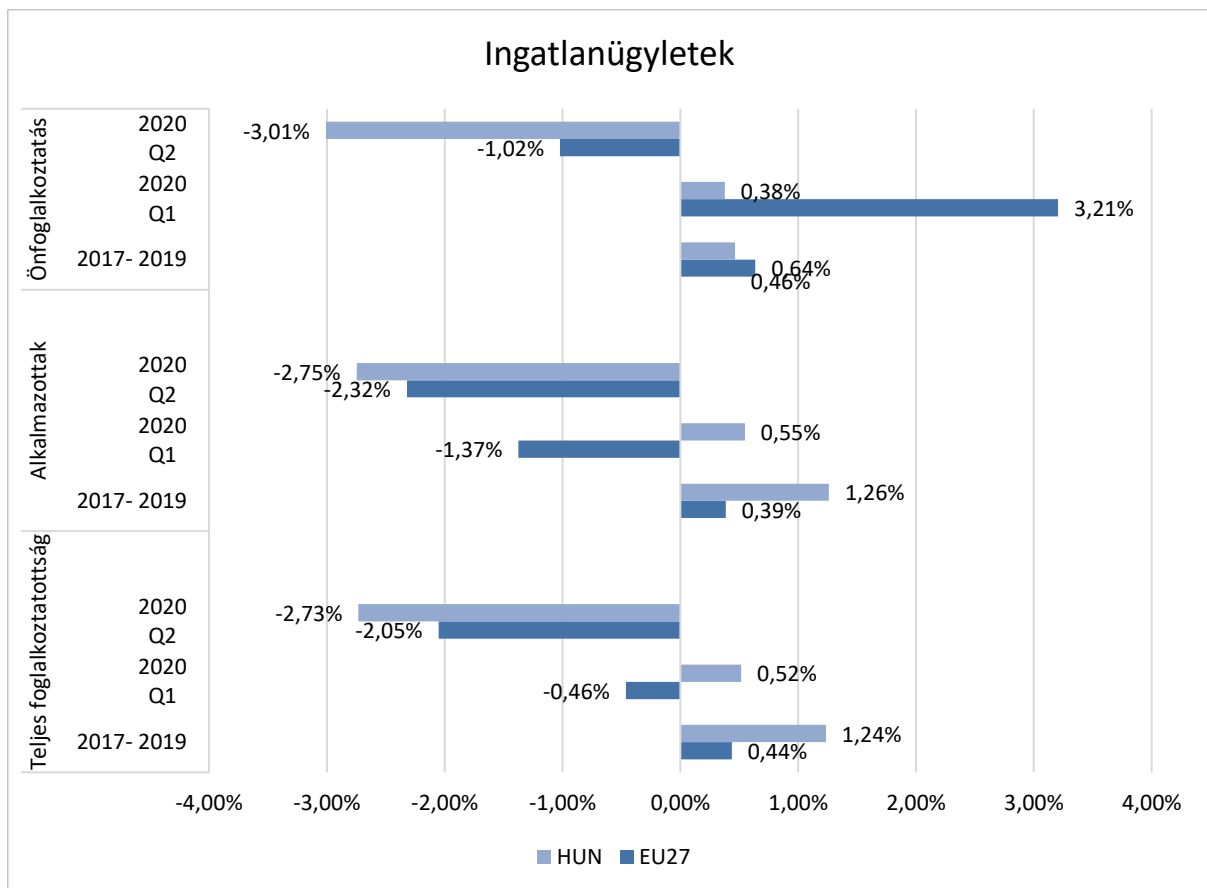
Saját szerk. – forrás: Eurostat.

Ingatlanügyletek

Az ingatlanügyletekkel foglalkozók száma az első 12 negyedévben az EU-ban mérsékelten (0,44%), Magyarországon közepes mértékben (1,24%) növekedett. Ez a növekedési ütem Magyarországon mérséklődött (0,52%), az EU-ban pedig csökkenéssé (-0,46%) változott 2020 első negyedévében. A második negyedévben viszont már jelentős volt a csökkenés mindkét földrajzi egységben (EU: -2,05%; Mo.: -2,73%). A munkavállalók számának alakulása nagyon hasonló volt az összes foglalkoztatotti létszám változásához mind Magyarországon, mind az EU-ban (2017-19 – EU: 0,39%; Mo.: 1,26%; 2020Q1 – EU: -1,37%; Mo.: 0,55%; 2020Q2 – EU: -2,32%; Mo.: -2,75%).

Az ingatlanpiaci önfoglalkoztatottak száma kis mértékben növekedett 2017-2019 között (EU: 0,64; Mo.: 0,46%). Ez a trend Magyarországon 2020 elején megmaradt (0,38%), az EU-ban viszont jelentős volt ugyanebben az időszakban a növekedés: 3,21%. 2020 második negyedévében viszont mind Magyarországon (-3,01%), mind az EU-ban csökkenés volt megfigyelhető (-1,02%).

9. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁS ALAKULÁSA AZ INGATLANSZEKTORBAN

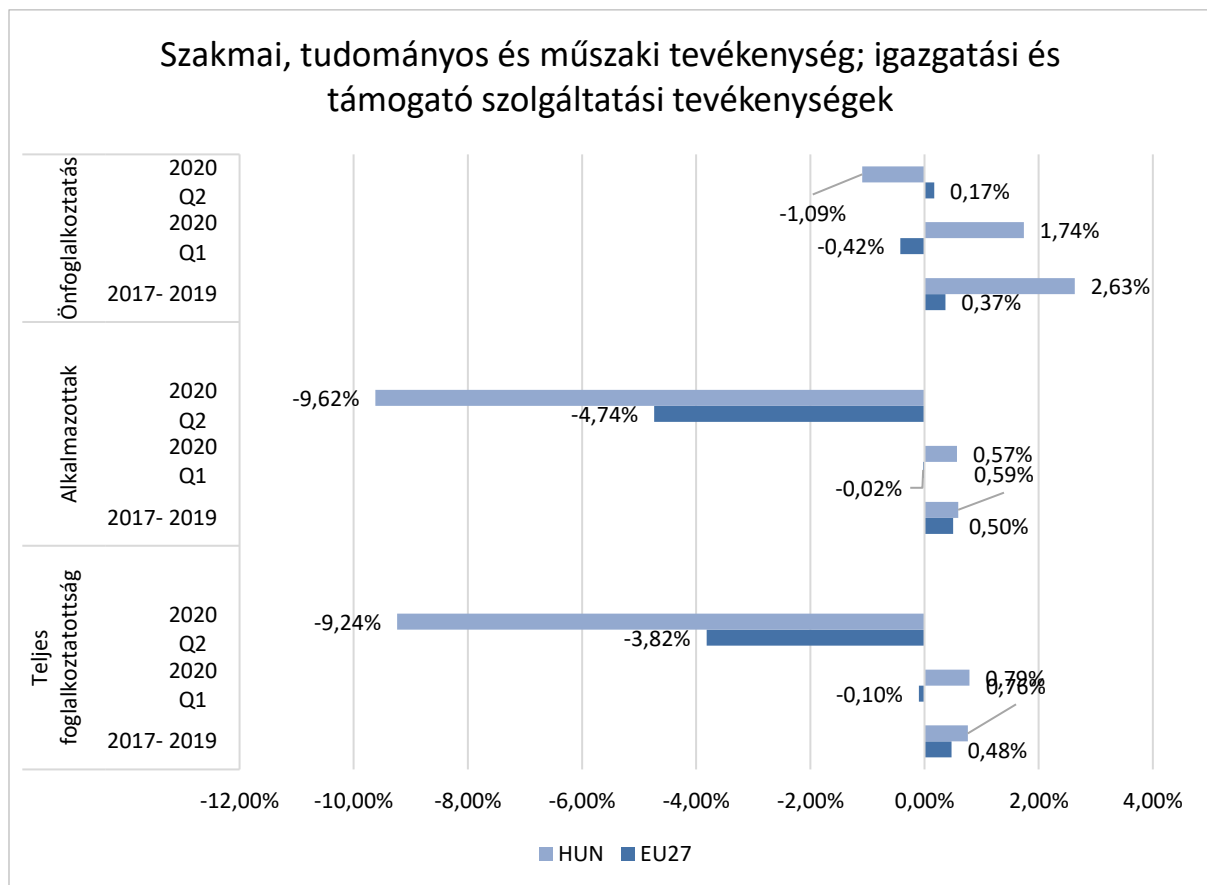
Saját szerk. – forrás: Eurostat.

Szakmai, tudományos és műszaki tevékenység; igazgatási és támogató szolgáltatási tevékenységek

Ezeket a tevékenységeket inkább csak 2020 második negyedévében érintették a vírus következményei, ekkor is inkább csak munkavállalók- ennek egyik lehetséges oka az iskolarendszert érintő korlátozásokban kereshető. Az összes foglalkoztatott és a munkavállalók száma is enyhe növekedést (Összes – EU:0,48%; Mo.: 0,76%; Munkavállalók – EU:0,50%; Mo.: 0,59%) produkált az első 12 negyedévben és – igaz csak Magyarországon – 2020 első negyedévében (Összes – EU: -0,10%; Mo.: 0,79%; Munkavállalók – EU: -0,02%; Mo.: 0,57%) is. A második negyedévben viszont igen nagy mértékű csökkenés volt tapasztalható (Összes – EU: -3,82%; Mo.: -9,24%; Munkavállalók – EU: -4,74%; Mo.: -9,62%).

Az önfoglalkoztatottak esetében viszont az EU esetében stagnálást (2017-19: 0,37%; 2020Q1: -0,42%; 2020Q2: 0,17%), Magyarország esetében visszaesést (2017-19: 2,63%; 2020Q1: 1,74%; 2020Q2: -1,09%) tapasztaltunk.

10. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁS ALAKULÁSA A SZAKMAI ÉS TUDOMÁNYOS SZEKTORBAN

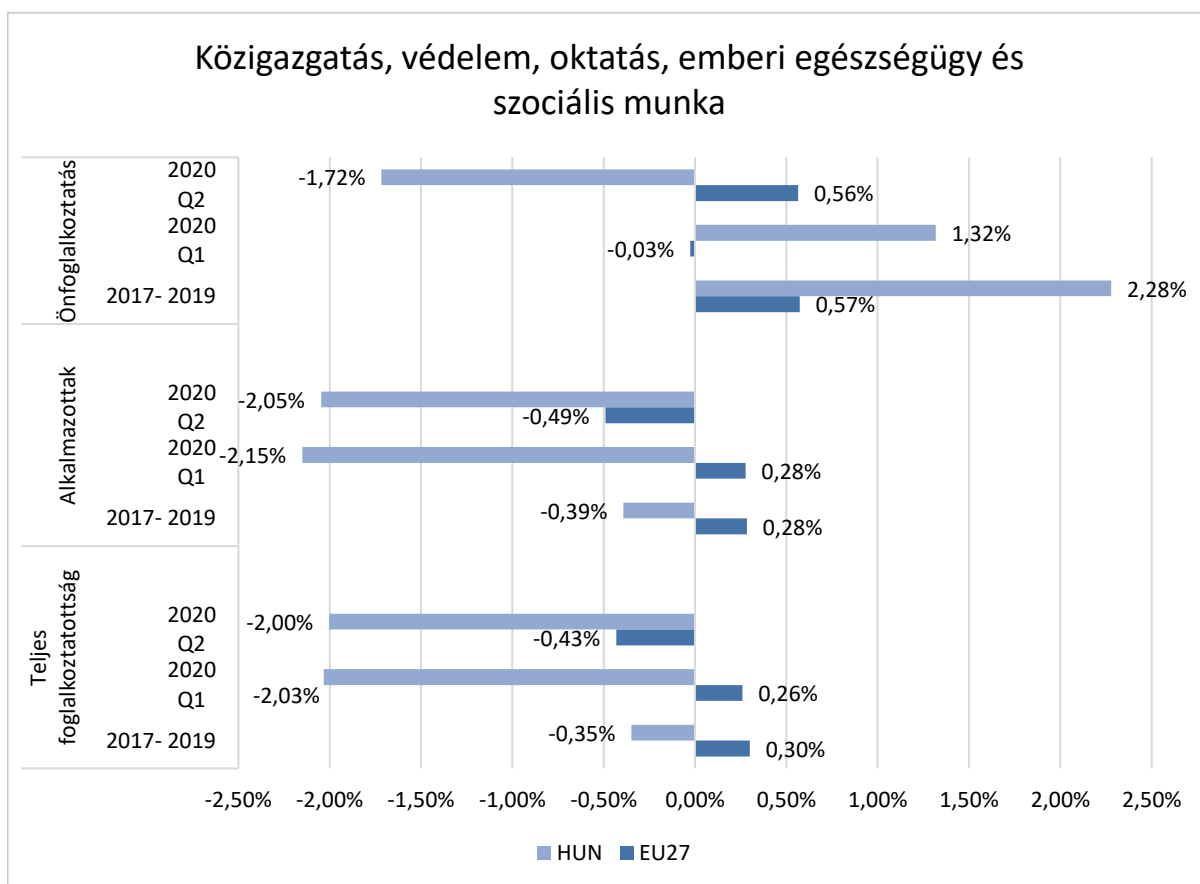
Saját szerk. – forrás: Eurostat

Közigazgatás, védelem, oktatás, emberi egészségügy és szociális munka

Ezen szektor az EU-27 átlagában az enyhe növekedésből (2017-19: 0,28%; 2020Q1: 0,28%) 2020 második negyedére enyhe csökkenésbe (2020Q2: -0,49%) fordult az összes foglalkoztatott és ezen belül munkavállalók számát tekintve is, nagyban hasonló tendenciákat eredményezve (2017-19: 0,30%; 2020Q1: 0,26%; 2020Q2: -0,43%). Ez utóbbi megállapítás Magyarországra is igaz, azonban itt az első 12 negyedév enyhe csökkenése (Összes: -0,35%; Munkavállalók: -0,39%) már az első negyedévben erőteljesebbé vált (Összes: -2,03%; Munkavállalók: -2,15%) és ez a tendencia a második negyedévben is folytatódott (Összes: -2,00%; Munkavállalók: -2,05%).

Az önfoglalkoztatottak számának alakulása viszont teljesen más képet mutat, főleg Magyarország esetében. Az EU-ban az enyhe 0,57%-os növekedés először megtört (-0,03%), majd ismét emelkedésbe fordult (0,56%). Magyarországon viszont a járványt megelőző dinamikus növekedés (2,28%) először mérséklődött (1,32%), majd 2020 második negyedében jelentős csökkenés következett (-1,72%).

11. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁS ALAKULÁSA A KÖZSZOLGÁLTATÁSI SEKTORBAN

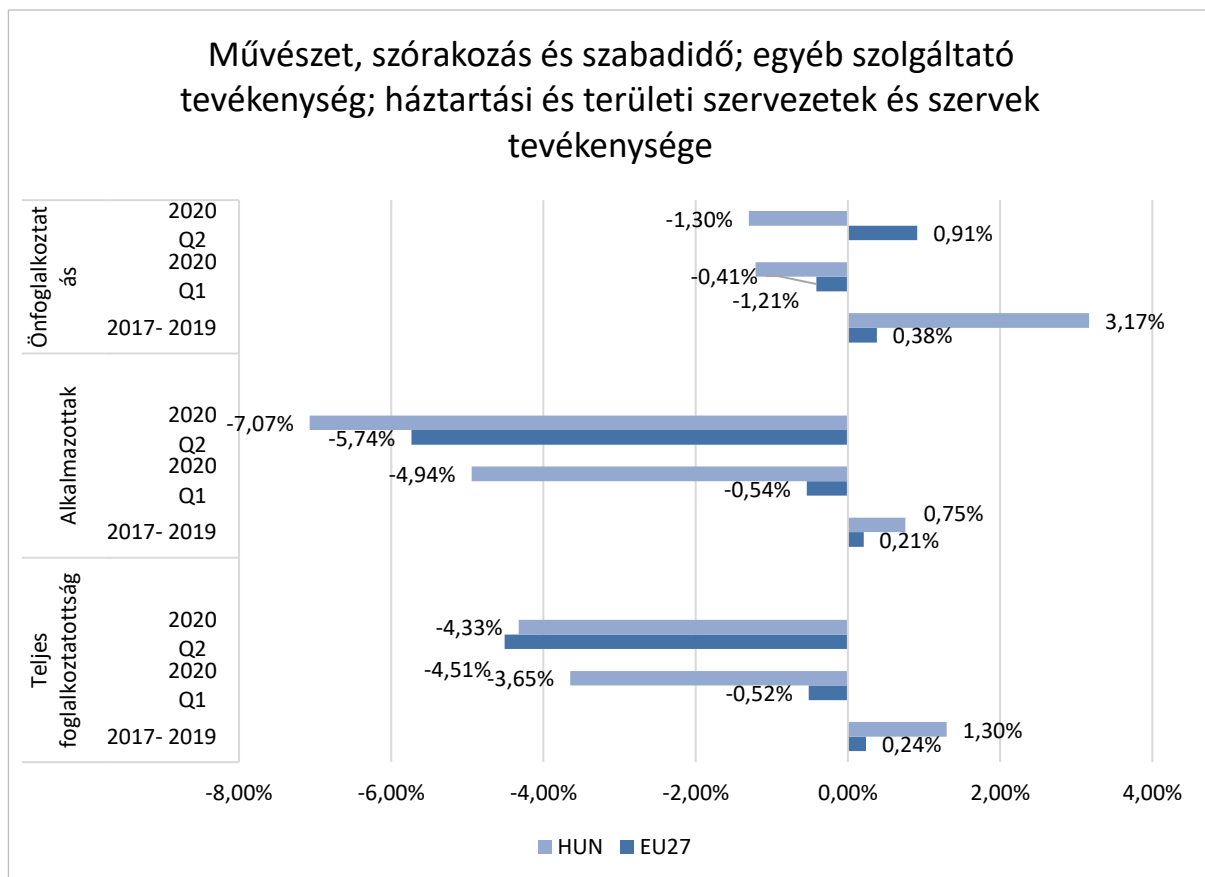
Saját szerk. – forrás: Eurostat.

Művészet, szórakozás és szabadidő; egyéb szolgáltató tevékenység; háztartási és területi szervezetek és szervek tevékenysége

Ezen szektorban foglalkoztatottak száma Magyarországon enyhe (1,30%) az EU-27 átlagában pedig elenyésző (0,24%) növekedést mutatott a vírushelyzetet megelőzően. (12. ábra) 2020 első negyedéve az EU-ban előbb kismértékű csökkenést (0,52%) eredményezett, ami a második negyedévben még jelentősebbé (-4,51%) vált. Ezzel szemben Magyarországon már 2020 első negyedévében erőteljes volt a visszaesés (-3,65%), ami a második negyedévben tovább fokozódott (-4,33%). A munkavállalók számának változása hasonló, mint az összes foglalkoztatott számának alakulásához, mindkét földrajzi egység esetében a visszaesés erőteljesebb lett (2017-19 – EU: 0,21%; Mo.: 0,75%; 2020Q1 – EU: -0,54%; Mo.: -4,94%; 2020Q2 – EU: -5,74%; Mo.: -7,07%).

Az ágazatban tevékenykedő önfoglalkoztatottak számának alakulása az EU-ban viszonylag stabil maradt (2017-19: 0,38%; 2020Q1: -0,41%; 2020Q2: 0,91%), ezzel szemben Magyarországon az ígéretes növekedési trend már 2020 első negyedévében megfordult (2017-19: 3,17%; 2020Q1: -1,21%; 2020Q2: -1,30%).

12. A FOGLALKOZTATÁS ALAKULÁSA A KULTURÁLIS ÉS HÁZTARTÁSI SZEKTORBAN

Saját szerk. – forrás: Eurostat.

Konklúzió

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a vírushelyzet a munkavállalók szempontjából minden szektorban igen káros folyamatokat indított el, csökkentve a foglalkoztatotti létszámot, azaz első hipotézisünket igazoltuk. A cikkünk kutatási részében tizenegy nagyobb gazdasági ág foglalkoztatási adatait elemeztük.

1. TÁBLÁZAT: A FOGLALKOZTATÁS ALAKULÁSA A MAGYAR ÉS AZ UNIÓS GAZDASÁG ÁGAZATAIRA

Ssz.	Ágazat megnevezése	Magyarország			EU-27		
		2017-2019	2020 Q1	2020 Q2	2017-2019	2020 Q1	2020 Q2
1.	Mezőgazdaság, erdészet és halászat	-0.41%	0.47%	-1.25%	-0.61%	-1.58%	-2.61%
2.	Ipar (kivéve az építőipart)	0.39%	-1.34%	-3.68%	0.23%	-0.42%	-1.80%
3.	Gyártás	0.39%	-1.19%	-3.64%	0.19%	-0.50%	-1.79%
4.	Építőipar	1.99%	1.67%	-1.57%	0.64%	0.48%	-1.40%
5.	Nagy- és kiskereskedelem, szállítás, szállás és vendéglátás	0.38%	-0.15%	-8.71%	0.31%	-0.65%	-5.12%
6.	Információ és kommunikáció	1.41%	1.99%	-2.38%	0.90%	0.85%	-1.18%
7.	Pénzügyi és biztosítási tevékenység	-0.12%	1.09%	-1.66%	-0.14%	0.73%	-2.62%
8.	Ingatlanügyletek	1.24%	0.52%	-2.73%	0.44%	-0.46%	-2.05%
9.	Szakmai, tudományos és műszaki tevékenység; igazgatási és támogató szolgáltatási tevékenységek	0.76%	0.79%	-9.24%	0.48%	-0.10%	-3.82%
10.	Közigazgatás, védelem, oktatás, emberi egészségügy és szociális	-0.35%	-2.03%	-2.00%	0.30%	0.26%	-0.43%
11.	Művészet, szórakozás és szabadidő; egyéb szolgáltató tevékenység; háztartási és területi szervezetek és szervek tevékenysége	1.30%	-3.65%	-4.33%	0.24%	-0.52%	-4.51%

Forrás: A szerzők saját szerkesztése

Az 1. táblázatban összefoglaltuk az elemzésünk legfontosabb kimeneteit. A jelzett táblázatból jól láthatók a következők:

- Voltak súlyosabban érintett területek (pl.: kereskedelem; szakmai, tudományos és műszaki tevékenység), és olyanok is, ahol csak 1-2%-os csökkenést okozott (pl.: építőipar, információ és kommunikáció). Mivel az önfoglalkoztatottak száma viszonylag alacsony, ezért a munkavállalók számának alakulása nagy hasonlóságot mutatott szinte minden szektorban az összes foglalkoztatotti létszámhoz képest.
- Ugyanezen okból a munkavállalói réteg volt az is, amelyet a járvány hatásai leginkább érintettek. Tehát második hipotézisünket is igazoltuk. Az önfoglalkoztatottak száma bár egyes szektorokban hatalmasat esett – Magyarország jobban ki volt téve a hektikus változásoknak (pl.: ipar – kivéve építőipart –, az ingatlanszektor; továbbá a közigazgatás, védelem, oktatás, emberi egészségügy és szociális munka területe).

- Azonban többször is volt arra példa, hogy a növekedés csupán mérséklődött, vagy alig változott (pl. építőipar; szakmai, tudományos és műszaki tevékenység; művészet, szórakozás és egyéb szolgáltató tevékenység). de a többi országhoz képest erős magyar mezőgazdasági szektor a pandémia második negyedében igazán nagy erősödést mutatott. A harmadik hipotézis tehát részben, a gazdaság egyes szektoraiban nyert igazolást. A járvány első hullámát Magyarország sikeresen leküzdötte és tudatosan készült a második hullám elleni védekezésre, ami jelenleg is zajlik. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat 2020 október végi adatai alapján tizenkilencedik hete csökken az álláskereső száma, jelenleg 306 ezer fő. Eközben a munkanélküliségi ráta az előző év azonos időszakához képest csupán 0,9 százalékponttal volt magasabb. Ezek az adatok uniós összehasonlításban is kedvezőek, Magyarország az EU-27 államai között a 3. helyen áll.

Úgy tűnik, az egyetlen hatékony megközelítés két pilléren nyugszik. Az egyik rövid távon a gazdasági nehézségek enyhítése, ami segíti azokat, akik elvesztették jövedelmüket és ezáltal hozzájárul a gazdaság egyik motorjának, a fogyasztásnak a fenntartásához. A másik pillér a közegészségügyi intézkedések meghozatala, amelyek segítik a járvány visszaszorítását és ezzel a gazdaság egyre nagyobb mértékű nyitását, helyreállítva a fogyasztói bizalmat és ezáltal szintén növelve a fogyasztást. Ebben a munkában elsősorban a COVID-19 válság rövid távú gazdasági következményeire összpontosítottunk. Azonban, ennek a gazdasági visszaesésnek tartós hatása is lehet, amely fokozott figyelmet igényel. Ilyen, évekre tovagyűrűző probléma a nem megfelelő színvonalú oktatás, a csökkenő társadalmi mobilitás, ami tovább fokozhatja az egyenlőtlenséget a humán tőke fejlődése területén.

A vírushelyzet még nem ért véget ezért csak az eddigi tapasztaltok alapján tudunk cikkünkben a kialakult trendekről nyilatkozni. Más területeken folytatjuk a témával kapcsolatos kutatásunkat. Így többek között részt veszünk közel kétezer magyarországi szervezetnél (vállalat és intézmény) folyó COVID-19 HR kutatásban (Balogh et al, 2020).

Irodalomjegyzék:

- Adeel, A. B. – Catalano, M. – Catalano, O. – Gibson, G. – Muftuoglu, E. – Riggs, T. M. H. Shvetsova, O., – Tahir, N. – VanDusky-Allen, J. – Zhao, T. – Zhirnov, A. (2020) . COVID-19 Policy Response and the Rise of the Sub-National Governments. *Canadian Public Policy*, [online](forthcoming), 41.
<https://doi.org/10.3138/cpp.2020-101>
- Albitar, K. – Gerged, A. M. – Kikhia, H. – Hussainey, K. (2020) . Auditing in times of social distancing: The effect of COVID-19 on auditing quality. *International Journal of Accounting et Information Management*, ahead-of-print(ahead-of-print). <https://doi.org/10.1108/IJAIM-08-2020-0128>
- Alon, T. – Doepke, M. – Olmstead-Rumsey, J. – Tertilt, M. (2020) . The Impact of COVID-19 on Gender Equality (No. w26947; p. w26947). National Bureau of Economic Research.
<https://doi.org/10.3386/w26947>
- Arasli, H. – Altinay, L. – Arici, H. E. (2020): Seasonal employee leadership in the hospitality industry: A scale development. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 32. 6., 2195–2215.
<https://doi.org/10.1108/IJCHM-05-2019-0508>
- Bacon, C. – Leia, O. (2020): Covid-19 and the Global Workplace. *International Newsletter*, 2. 2., 8–12.
- Balogh G. – Király Zs. – Kópházi A. – Kun A. I. – Poór J. (2020): A magyarországi országos KoronaHR kutatási projekt céljai, módszerei és első tapasztalatai. *Új Munkaügyi Szemle*, 4., 2–7.
- Caligiuri, P. – De Cieri, H. – Minbaeva, D. – Verbeke, A. – Zimmermann, A. (2020): International HRM insights for navigating the COVID-19 pandemic: Implications for future research and practice. *Journal of International Business Studies*, 51. 5., 697–713. <https://doi.org/10.1057/s41267-020-00335-9>

- Carnevale, J. B. – Hatak, I. (2020): Employee adjustment and well-being in the era of COVID-19: Implications for human resource management. *Journal of Business Research*, 116, 183–187.
<https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.05.037>
- Cavallo, A. (2020): Inflation with Covid Consumption Baskets (Working Paper WP 20-124; p. 15).
<https://ssrn.com/abstract=3622512>
- Chetty, R. – Friedman, J. N. – Hendren, N. – Stepner, M. (2020): How Did COVID-19 and Stabilization Policies Affect Spending and Employment? A New Real-Time Economic Tracker Based on Private Sector Data (No. w27431; p. 84). National Bureau of Economic Research.
- Cortes, G. M. – Forsythe, E. (2020): The Heterogeneous Labor Market Impacts of the Covid-19 Pandemic. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3634715>
- Douglass, J. A. (2010): Creating a Culture of Aspiration: Higher Education, Human Capital and Social Change | Elsevier Enhanced Reader. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2. 5., 6981–6995.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.05.050>
- Dzhurova, A. (2020): Symbolic politics and government response to a national emergency: Narrating the COVID-19 crisis. *Administrative Theory et Praxis*, 42. 1., 1–17.
<https://doi.org/10.1080/10841806.2020.1816787>
- Eurostat. (2020). *EurostatLabourMarketReport*.
- Ezzul Esa, M. – Mahzan Awang, M. – Razaq Ahmad, A. – Ahmad, A. (2019): Developing Thinking Skills Among Students Towards Creating Quality Human Capital. *Proceedings of the ICOSH2 2019*, 208–215.
<https://doi.org/10.32698/GCS.0199>
- Fogel, R. W. (1994): Economic Growth, Population Theory, and Physiology: The Bearing of Long-Term Processes on the Making of Economic Policy. *The American Economic Review*, 84. 3., 369–395.
<https://doi.org/10.3386/w4638>
- Gillies, D. (2015): Human Capital Theory in Education. In *Encyclopedia of educational philosophy and theory*, 1-5. p. 5. Springer Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-287-532-7_254-1
- GKI. (2020e): Második hónapja nem tud emelkedni a GKI konjunktúraindex. https://www.gki.hu/wp-content/uploads/2020/09/GKI_konj_2009.pdf
- Gursoy, D. – Chi, C. G. (2020): Effects of COVID-19 pandemic on hospitality industry: Review of the current situations and a research agenda. *Journal of Hospitality Marketing et Management*, 29. 5., 527–529.
<https://doi.org/10.1080/19368623.2020.1788231>
- Harris, J. – Sunley, P. – Evenhuis, E. – Martin, R. – Pike, A. – Harris, R. (2020): The Covid-19 crisis and manufacturing: How should national and local industrial strategies respond? *Local Economy: The Journal of the Local Economy Policy Unit*, 35. 4., 403–415. <https://doi.org/10.1177/0269094220953528>
- Hsieh, C.-T. – Klenow, P. J. (2010): Development Accounting. *American Economic Journal: Macroeconomics*, 2. 1., 207–223. <https://doi.org/10.1257/mac.2.1.207>
- Kashif, M., Rehman, A.-U. – Javed, K. (2020): Restaurants_and_Covid_19_85-Article Text-223-1-10-20200526.pdf. *International Journal of Medical Science in Clinical Research and Review*, 3. 3., 281–289.
- Kim. (2020): The Impact of COVID-19 on Consumers: Preparing for Digital Sales—IEEE Journals et Magazine. *IEEE Engineering Management Review*, 48. 3., 212–218.
<https://doi.org/10.1109/EMR.2020.2990115>
- Kim, J. – Lee, J. C. (2020): Effects of COVID-19 on preferences for private dining facilities in restaurants. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 45. 12., 67–70.
<https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.07.008>
- KSH (2020): STADAT – 2.1.7.2. (2008–2019).
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf005a.html
- Kwan, S. H. (2020). Market Assessment of COVID-19. *FRBSF Economic Letter*, 2020(14), 1–5.
- Lesi, H. (2020): The Influence of Information Technology Covid-19 Plague Against Financial Statements and Business Practices. *Ilomata International Journal of Tax et Accounting*, 1. 3., p. 10.
- Pantelimon, F.-V. – Georgescu, T. M. – Posedaru, B.-S. (2020): The Impact of Mobile e-Commerce on GDP: A Comparative Analysis between Romania and Germany and how Covid-19 Influences the e-Commerce Activity Worldwide. *Informatica Economica*, 24. 2., 27–41.
<https://doi.org/10.24818/issn14531305/24.2.2020.03>
- Pasban, M. – Nojehdeh, S. H. (2016): A Review of the Role of Human Capital in the Organization. 5.

- Poór, J., et al. (2020): Koronavírus-válság kihívások és HR-válaszok Magyarország 2020. Szent István Egyetem Menedzsment és HR Kutató Központ.
- Samans, R. – Zaidi, S. – Leopold, T. A. – Ratcheva, V. (2017): The Global Human Capital Report 2017, pp. 1–203. World Economic Forum. <https://weforum.ent.box.com/s/dari4dktg4jt2g9xo2o5pksjpatvawdb>
- Schultz, T. W. (1961): Investment in human capital. The American Economic Review, 51.1., 1–17.
- Schulz, T. W. (1980): The Economics of Being Poor. Bulletin of the Atomic Scientists, 36. 9., 32–37. <https://doi.org/10.1080/00963402.1980.11458781>
- Shahzad, A. – Hassan, R. – Abdullah, N. I. – Hussain, A. – Fareed, M. (2020): COVID-19 impact on e-commerce usage: An empirical evidence from Malaysian healthcare industry. Humanities et Social Sciences Reviews, 8. 3., 599–609. <https://doi.org/10.18510/hssr.2020.8364>
- Shapiro, A. H. (2020): A Simple Framework to Monitor Inflation. Federal Reserve Bank of San Francisco, Working Paper Series, 1.000-34.000. <https://doi.org/10.24148/wp2020-29>
- Szappanos, J. (2020): A COVID-19 járvány közpénzügyi hatásainak értékelése (EL-2555-020/2020). Állami Számvevőszék. https://www.asz.hu/storage/files/files/elemzesek/2020/covid_20200629.pdf?download=true
- Szellő J. (2020): Pandémia és a globális munkaerőpiac. Új Munkaügyi Szemle, 1. 4., 17–22.
- Tirachini, A., – Cats, O. (2020): COVID-19 and Public Transportation: Current Assessment, Prospects, and Research Needs. Journal of Public Transportation, 22. 1., <https://doi.org/10.5038/2375-0901.22.1.1>

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében 2020. november 26-án került sor a kutatás első eredményeinek bemutatására. A tanulmány mellékleteként a rendezvényről készült összefoglalót közöljük, amely több online felületen is megjelent.

KORONÁS KÉRDÉSEK – HR VÁLASZOK

A Magyar Tudományos Akadémia keretében meghirdetett a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénynek az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán működő „A Munkaerőpiac Új Kihívásai Kutatócsoport” adott „otthont” az online térben, 2020. november 26-án. A tanácskozást **Csehné Papp Imola** (Eötvös Lóránd Tudományegyetem) egyetemi docens vezette.

14 egyetem összefogásával egy olyan felmérés készül, amelyben a kutatók arra keresik a választ, hogy **milyen változásokkal reagál a hazai vállalati/intézményi szféra emberi erőforrás menedzselési gyakorlata a koronavírus okozta válság kihívásaira.**

A szimpóziumot **Dorner Helga** egyetemi docens, a Felnőttképzés- kutatási és Tudásmenedzsment Intézet megbízott igazgatója nyitotta meg. **Poór József** egyetemi tanár (Selye János Egyetem), a kutatócsoport vezetője ismertette a kutatás célját és résztvevőit. Hangsúlyozta, hogy a legfőbb törekvés felmérni, hogy a válsághelyzet milyen változásokat eredményezett a gazdaságban és munkaerőpiacon; segíteni az elmélet és a gyakorlat közötti kapcsolat fejlesztését; ajánlást tenni a koronavírus elleni országos erőfeszítések támogatásához; egyetemközi együttműködésben megalapozni a válsághoz és kilábaláshoz kapcsolódó HR ismeretkörök továbbfejlesztését.

Kun András István egyetemi docens (Debreceni Egyetem), aki az adatfeldolgozást irányítja tájékoztatta a résztvevőket a kutatási mintáról és az alkalmazott módszertanról. A koronavírus makroökonomiai gazdasági hatásait a nemzetközi szakirodalmak tükrében **Csehné Papp Imola** (Eötvös Lóránd Tudományegyetem) mutatta be, a mikroökonomiai aspektust pedig **Szabó Katalin** egyetemi adjunktus (Szent István Egyetem) terjesztette elő.

A tudományos kutatás nem öncélú tevékenység, hanem az a résztvevők küldetése, hogy használható tudást juttassanak el a hallgatókhoz, a gazdasági és szakmai szervezetekhez és ideális esetben a döntéshozókhoz. Hogy a feltárt eredményeket miként építhetők be az oktatásba, tananyagfejlesztési lehetőségekbe, arról 4 egyetem (DE, METU, SZIE, ELTE) oktatói hasonlóképpen számoltak be, kiemelve az Emberi erőforrások Bsc, az Emberi erőforrás tanácsadó MA, a Vezetés-szervezés Msc hallgatók aktív bevonását a kutatói tevékenységbe, országos szinten.

A kutatási eredmények vállalati gyakorlatban történő hasznosításáról **Dajnoki Krisztina** egyetemi docens (Debreceni Egyetem) és **Molnár Csilla** PhD-hallgató (Eötvös Lóránd Tudományegyetem) fejtette ki álláspontját.

A szakmai szervezetek – a Humán Szakemberek Országos Szövetsége – számára hasznos eredmények felhasználásáról **Hegedüs Henrik**, a szervezet főtitkára tájékoztatta a hallgatóságot.

A kutatás sajtóhíreiről **Szabó Szilvia** egyetemi docens (Budapesti Metropolitan Egyetem) referált, a kutatás tudományos hasznosításáról, azaz a publikációs tevékenységről pedig **Poór József** nyújtott információt, valamint a kutatócsoport vezetőjeként megfogalmazta a jövőbeli irányokat is.

A tudományos tanácskozás – mely egy komplex kutatás egyik komponensét fogta át – 60 fő résztvevőnek nyújtott újdonságot azokról a tudományos eredményekről, amelyet a 2020 elején felbukkanó pusztító vírus okozott a gazdaságban, és arról a szakmai összefogásról, amit a hazai munkaerőpiaci és HR-szakma képvisel.